

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ІЗ ЗАБУТТЯ - В БЕЗСМЕРТЯ

До 110-річчя від дня народження В.Л. Поліщука

Методико-бібліографічні матеріали

Харків - 2007

Із забуття – в безсмертя (До 110-річчя від дня народження В.Л.Поліщука)

Мета видання – ознайомити з яскравим представником українського поетичного авангарду 20-х років Валер'яном Поліщуком, донести до найширшого читацького загалу творчість митця, який вірив у майбутнє, у духовну перспективу свого покоління.

Поет – душа розверзта
І уста
Цілого народу.
В.Поліщук.

Валер'ян Львович Поліщук (1897-1937) – колоритна і суперечлива постать у контексті першого пореволюційного двадцятиріччя української радянської літератури. Яким бачимо його сьогодні, з відстані часу? Передовсім – талановитим поетом-новатором, який пристрасно і щиро оспівував революційне оновлення країни, шукаючи відповідних часові форм і засобів поетичного вислову.

Випущені у 1958 році у Москві, 1960 і 1968 роках у Києві томики “Вибраного” В.Поліщука якоюсь мірою явили сучасному читачеві творче обличчя поета – співця того героїчного многотрудного часу, коли в боях і праці кувалася перша в історії людства соціалістична держава. Не все в творчості поета було однозначно позитивним. Складний час, в який жив і творив Валер'ян Поліщук, позначився і на його поезії: поряд із щирими, посправжньому революційними і новаторськими творами часом натрапляємо на поетичне штукарство, поверховість. Однак кращі поетичні твори В.Поліщука, пройняті революційним пафосом, романтичним піднесенням, правдиво і щиро відтворюють патетичну героїку революційних перетворень у нашій країні в перші повоєнні роки. Поет славить красу людини соціалістичного суспільства, говорить про її високе призначення для творчої праці, радісно вітає нове життя, розуміючи грандіозність перетворень, які воно несе.

Валер'ян Львович Поліщук народився 1 жовтня 1897 року в селі Більче, Боремельської волості, Дубенського повіту, на Волині (тепер Млинівський район Рівненської області).

Багато дала Валер'янові школа – він захопився читанням. Найулюбленішою його книжкою був мамин пісенник. Закінчивши на “відмінно” початкову школу в Малеві, Валер'ян продовжив навчання у селі Мирогоща біля Дубна. У 1912 році Валер'ян вступив до Луцької гімназії.

Під час першої світової війни, коли військові дії захоплюють Луцьк, Валер'ян з братом Никандром переводяться у Катеринославську класичну гімназію. У 1914 році В.Поліщук з товаришами випускає українсько-російський збірник “Первая ласточка”, де друкує свого першого вірша “Круті і низькі береги”. Згодом виходить збірник “Блуждающие огни”.

Після закінчення гімназії із Золотою медаллю, якої йому так і не видали, їде у Петроград, де вступає до інституту цивільних інженерів: його вабить архітектура, “мистецько-математична гармонія”. В.Поліщук працював вантажником, заробляючи гроші на прожиття, і вчився.

У фондах Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка АН УРСР зберігається “Щоденник” В.Поліщука з цікавими спостереженнями поета про той час: “1 листопада 1917 року. Що в нас діється у Петрограді, аж голова кругом іде”.

Потім В.Поліщук їде в Україну. Якийсь час навчається у Кам'янець-Подільському університеті. На рідній Волині його обирають головою Боремельського земельного комітету – він розподіляє землю селянам. І, звичайно, пише вірші, співзвучні часові.

У час соціалістичної революції, громадянської війни, коли відбувався процес політичного розмежування літературних сил, В.Поліщук твердо стає на бік революції. Він займається організацією народної освіти, створенням нових осередків культури, бібліотек.

Як довідуємось із “Щоденника” письменника, 27 червня 1918 року він знайомиться у Києві з Павлом Тичиною. Через чотири дні В.Поліщук зробить такий запис: “Балакав сьогодні з Тичиною. Славний він, тихий, ніжний”. А у книзі “Народні пісні в записах Павла Тичини” знаходимо дві пісні “Ой за гаєм зелененьким” та “Ой до того жита та жита”, записані ним у 1921 році від В.Поліщука.

Становлять інтерес щоденникові записи П.Тичини, датовані 2.X.1921 р. з оцінкою творчості В.Поліщука: “Зустрівся учора в театрі з Валер’яном... прочитали один одному новеньке. І нічого, прекрасні поезії. Юні, здорові”.

1920 року в Києві, з ініціативи В.Поліщука, організовується літературна група “Гроно”, а через п’ять років, у Харкові, - група “Авангард”. Поет організовує перший в Україні регулярний радіоальманах і стає його редактором. У першій половині 20-х років В.Поліщук входить у Спілку пролетарських письменників “Гарт”.

В кінці 1925 – на початку 1926 року В.Поліщук, разом з П.Тичиною та О.Досвітнім, - у творчому відрядженні в Прибалтиці, Чехословаччині, Німеччині, Франції. У Празі вони побували в гостях у чеського діяча культури Зденека Неєди, зустрічалися з Олександром Олесем. У Парижі В.Поліщук познайомився з І.Еренбургом, бачив ветеранів Паризької комуни 1871 року, автора “Інтернаціонала” Ежена Потьє.

Через три роки В.Поліщук знову мандрує по країнах Західної Європи, відвідує Польщу, Німеччину, країни Скандинавії. У Львові, через який пролягав його шлях, поет зустрічався із західноукраїнськими літераторами – Тудором, П.Козланюком, В.Щуратом, М.Рудницьким, художником О.Новаківським й залишив їхні виразні портрети у книзі нарисів “Рейд у Скандінавію” (1931). У цій книзі та у листах до дружини В.Поліщук яскраво змальовує зустрічі у Варшаві із сином М.Коцюбинського Юрієм, в Осло – із повпредом СРСР О.М.Коллонтай, у Берліні – з поетом Й.Бехером.

Останні роки творчого життя письменника були дуже продуктивними: крім кількох поетичних збірок, із друку вийшли історичний роман у прозі і в віршах “Григорій Сковорода” (1929), книжка нарисів про Донбас “Повість металу і вугілля” (1930), поетичні книжечки для дітей. Твори В.Поліщука входили до хрестоматії, його вірші “Юнацький марш”, “Першотравневе” та інші були покладені на музику, і вони стали популярними піснями. У віршах цього періоду поет славить красу людини, радість творчої праці, трудові ранки країни.

Ах, як розкішно у житті кипіти!

Ах, як високо захват підніма! –

Нехай розчавлені лежать розпуки квіти,

І туга хай розвіється німа!
Бо все-таки що б не казати,
А в диких закутках, затуркані з біди,
До розуму ідуть в ході завзятій
І діти бідненькі, і зморені діди,
Бо все ж таки що б там не було,
А в будівничім запалі нервових міст
Чи в тьмяному забутих сіл горінні –
Скрізь електричні спалахи
Здіймаються по Україні,
І трудова земля
Сповняється ранковим гулом.

За життя В.Поліщука вийшло з друку понад 40 його книжок, у тому числі – 15 поетичних збірок, книга “15 поем”, поема “Роден і Роза”, романи у віршах ” Ярина Курнатовська” та “Червоний потік”, роман у прозі і віршах “Тригорій Сковорода”, кілька книг нарисів, публіцистики, літературної критики, широка автобіографія “Дороги моїх днів”, десяток поетичних книжечок для дітей. Доробок, як за півтора десятиріччя літературної праці, чималий. Творча продуктивність була характерною для Поліщука, що, зрештою, він стверджував та вмотивовував сам: ”Зараз пора українського ренесансу, доба повнокровна”.

Знайомлячись із поетичною творчістю В.Поліщука, сучасний читач наче перегорне живі, пульсуючі сторінки років молодості нашої Соціалістичної Вітчизни – років надій і боротьби, романтики і творення, а відтак зможе краще зрозуміти сьогоднішній день, проїнятися до нього глибшою любов’ю, відчутти зв’язок поколінь і усвідомити свою відповідальність перед нащадками. У цьому – непроминуність і сила поезії Валер’яна Поліщука.

Мета видання – допомогти бібліотекам організувати популяризацію творчості В.Поліщука – поета революційного темпераменту, одчайдушного реформатора літературно-художніх форм, прозаїка, публіциста, критика, розкутого у безоглядності суджень теоретика літератури.

Пропонуємо організувати і провести у бібліотеках наступні заходи з рекомендованими до них назвами:

- вечір-портрет
- перегляд літератури
- година цікавих повідомлень
- інформаційна бесіда
- книжкова виставка
- конкурс на краще читання віршів
- читацька конференція
- літературно-художній вечір
- усний журнал

“Я хочу жити і творити”
 “Автопортрет у просторі і часі”
 “Дороги моїх днів”
 “Блажен, хто може горіти”
 “Жертва урочища Сандормох”
 “Куди ти несеш мене, доле”
 “Революційний романтик”
 “Поет українського авангарду”
 “Гомер революції”
 “Спасенний буде той, чий дух не згине”
 “У вінок поету”
 “Валер’ян Поліщук – сорокалітній і столітній”
 “Лицар національного відродження”
 “Носій натхненного вогню”
 “Убієнному синові України”
 “Ой, упало сонце...”
 “Поет, бунтар, жертва”
 “Повернення поета”

Додаток 1.

Душа поета не вмирає
 Книжково-ілюстративна виставка

Робочої України живе в мені душа,
 І їй моя любов... .
 В.Поліщук.

1. Великий оптиміст.

Хочу жити в при-
йдешніх поколіннях.

В.Поліщук.

Я духом розійшовсь
і втілюся між вами.

В.Поліщук.

2. Конструктивіст-динаміст.

Під безмежжям неба
На щоглах, уквітчаних електричними
вогнями,

Мирно гойдається пароплав.

В.Поліщук.

Аероплан.

Він он до хмарок цитринових
Притискується лобом та підводить грудь.

В.Поліщук.

3. Любов до світу, його барв і звуків.

Смолистий соняшника дух,
Що жовтим решетом вдивляється до сходу.

В.Поліщук.

А там тебе чекає мак...

Ну чим тобі не пара, не козак?

В.Поліщук.

Скляний тихий хруст

Зашерх у калюжках,

Сухо поламавсь.

В.Поліщук.

Додаток 2.

З журбою радість обнялася...

Сценарій літературно-художнього і меморіального вечора

Отверзнуться вуста каміння й глини,

Північний вітер пісню принесе:

Коли не стане Сина в Україні,

Лишиться Слово, що її спасе.

В.Крикуненко.

Святково прибрана читальна зала бібліотеки. В центрі на столі – портрет В.Поліщука, поруч – запалена свічка пам’яті і кругла хлібина на вишитому рушникові, живі квіти, на окремих плакатах написані вислови поета “Ах, як розкішно у житті кипіти”, “Мені всміхаються по всій країні села”, книжково-ілюстративна виставка.

Ведуча 1. Цікава і своєрідна доля В.Поліщука: в двадцятих і навіть в тридцятих роках нашої доби він був одним із найпопулярніших поетів молодшої літератури.

Читець 1.

Місяцю ясний, нащо ти сяєш,
Нащо ти блиском землю зливаєш,
Землю заляту?
Хрупкий сніжечок поле вкриває,
Іскрами гостро холод блискає.
З місяцем грає.

Читець 2.

Все призатихло в матовім сумі,
Світ розіслався в тихій задумі,
Ліг на спочинок.
Тільки людина вічно бунтує,
Вічно шукає, більше ж лютує,
Щастям забута.

Ведуча 2. 1 жовтня минула 110-та річниця від дня народження одного з найвідоміших представників покоління “Розстріляного Відродження” Валер’яна Поліщука. Витончений поет-лірик, самобутній прозаїк, запальний критик, один з активних організаторів літературного життя в Україні у 20-30-х роках, він був постійно у пошуку новаторських форм, адже сама епоха зобов’язувала творити революційне мистецтво.

Ведуча 1. І Валер’ян Поліщук був у авангарді цього процесу. Осінній місяць став для поета як початком життя, так і його закінченням: у останніх числах жовтня 1937 року, на честь 20-ї річниці революції, в числі 1111 в’язнів Соловків, серед яких – 134 українці зі списку “українських буржуазних націоналістів”, він був знищений.

Читець 1. “Народився я в селі Більче Дубенського повіту на Волині у сім’ї селянина Лева Олександровича, який тільки-но ставав на ноги з господаркою і тому був бідний, “аж синій”. Батьківський рід –

кріпаки з діда-прадіда. Прадід був панським чередником, і передавали, що граф виміняв його за собаку та привіз із Полісся на Дубенщину – з того ми й Поліщуки...

Читець 2. А французька кров у мені таки є, тільки по материнській лінії. Тут, переказують, були якісь емігранти з часу французької революції, але без документів, потім сюди домішалися поляки, українці – і от з тієї покорчі вийшла моя мати Софія...”, – так писав у своїй автобіографії Валер’ян Поліщук.

Ведуча 2. Виростав і міцнів духом майбутній письменник у благодатному куточку Волині, куди постійно линув серцем, в яких би світах він не бував: чи то в далеких від рідного дому містах України, де доводилося працювати, чи в країнах Європи, куди від’їжджав у ділові поїздки.

Читець 1. ”Я люблю маму за її безмежну добрість, а батька – за його рішучість і твердість. Вони обоє вміли жертвувати своїм спокоєм, добробутом, а то й життям, і так якимось непомітно, щиро по-селянському, всім, чим могли, щоб тільки вивести мене в люди”, – писав майбутній письменник.

Ведуча 1. Світогляд юного Валер’яна спочатку формувався у початковій школі, до якої бігав у сусіднє село Малеве, пізніше – у Мирогощанській двокласній, що поблизу Дубно.

Читець 2. “Школа мені багато дала: я міг запоем читати. Я мріяв бути святим, щоб підноситися в повітря без крил, мріяв бути письменником, але жахався тих мрій, бо не вірилося, що це може бути з простої людини”.

Ведуча 2. Валер’ян Поліщук таки став письменником, але перед цим була ще Луцька гімназія, до якої вступив у 1912 році, відразу до четвертого класу. Довелося батькові продати півтори десятини землі, корову-годувальницю, щоб було за що синові жити в місті. 1915 року гімназія була евакуйована до Білгорода, але Валер’ян Поліщук туди не поїхав, а опинився у Катеринославі, де проживав батьків брат і де він закінчив навчання.

Ведуча 1. У 1917 році, коли грянула революція, без копійки в кишені він поїхав до Петербурга і вступив до Інституту цивільних інженерів. То був дуже неспокійний і тривожний час, але водночас повний надій та віри в краще.

Читець 1. “Жовтень ударив по всіх нас. Як було тоді приємно жити! Коли Центральна Рада ув’язалася у війну з більшовиками, мої національні струни голосно забриніли. Я поїхав на Україну, щоб там на місці брати участь у революції”, - напише пізніше Валер’ян Поліщук.

Ведуча 2. Але за досить короткий період Валер’ян Поліщук розчарувався в діяльності Центральної Ради, коли її керманічі попросили допомоги в німців. Тоді землі, які були обіцяні селянам, почали повертати колишнім власникам, йому ж самому довелося тікати від переслідувань.

Ведуча 1. Згодом він боровся у Катеринославі проти денікінців, побував у румунській та польській тюрмах, концентраційному петлюрівському таборі у Рівному, після визволення з якого у юнака виникли проблеми з польською поліцією. Далі Валер’ян змушений їхати на схід, до Радянської України.

Ведуча 2. Свій перший вірш Валер’ян Поліщук опублікував у гімназійному збірнику ще 1914 року й отримав схвальний відгук свого вчителя, що стало для нього великою підтримкою. Продовжував творчі спроби і в Катеринославі. А вже у 1918 році він почав друкувати свої поезії у газеті “Більшовик”. Був надзвичайно плодовитим, невтомним шукачем різноманітних стилів та напрямів, повсякчасно щось стверджував і щось заперечував.

Читець 2.

Футурйози
Фу ти, ну ти,
Ну й панфути,
Як напишуть,
Не встругнути.
Як загрузнуть,
Не зіпхнути –
Ну куди вам, шалапути,
До майбуття підстрибнути?

Ведуча 1. Із безоглядною авантюрністю ув’язувався у літературні суперечки, творив маніфести, творив пародії та епіграми на своїх опонентів. Із-під його пера вийшло понад 40 книжок: 20 творів великої епічної форми – поеми “Ленін”, “Дума про Бармашиху”, “Великий Хам”, “Асканія- Нова”, “Європа на вулкані”, віршованих

та прозових романів “Ярина Курнатовська”, “Червоний потік”, “Григорій Сковорода”, “Завзятий вік”, кілька томиків лірики та збірки для дітей, книжки нарисів, багато літературно-критичних, теоретичних та публіцистичних виступів.

Читець 1. “Написаним і видрукуваним твором я не буваю ніколи задоволений, і темою перестаю цікавитися. Люблю свій твір лише у процесі роботи”, - підкреслював Валер’ян Поліщук.

Ведуча 2. Робота його захоплювала повністю, і в той час його не цікавили ніякі побутові проблеми. Ось як він описує своє перебування у Катеринославі 1921 року:

Читець 2. “Ходив я в штанях із мішка, подертих по сама неможливе, відпустив бороду, яка тягнулася на шиї з розхристаної брудної сорочки. Босий і без шапки, я, мабуть, мав вигляд дуже мальовничий, бо коли мене зрідка зустрічали мої товариші по гімназії, вони мене або не впізнавали, або ж із подивом запитували, чим я займаюся, і я, свідомий своєї гідності, відповідав: “Я український письменник”.

Ведуча 1. Валер’ян Поліщук, як і кожний високообдарований літератор, ставився до свого найголовнішого інструмента – слова – не лише чуйно, бережно, а й сміливо, з намаганням максимально вдосконалити його, щоб воно було здатне передати найтонші відблиски думки, найніжніші почуття поетової душі.

Ведуча 2. Болючий і багато в чому таємничий, незвіданий процес безперервних пошуків істинного слова В.Поліщук образно змальовує у поемі “Адигейський співець”:

Читець 1.

Але ти, моя мово,
Ти моє безумне прокляття.
Ти – скеля із граніту,
Де чуття розбивається в піну
І падає знесилене назад
У вузькі береги.
Ти – озерце маленьке,
Але не море, о ні.

Ведуча 1. У 20-х роках Поліщук заснував у Києві літературну групу “Гроно”, був одним із організаторів “Федерації пролетарських письменників”, членом спілки пролетарських письменників “Гарт”, організатором літературної групи “Авангард”. У цей час працював

дуже плідно, з-під його пера вийшли твори найрізноманітнішої тематики, що, напевно, багатьом і не подобалося.

Читець 2.

У сні юнацькому не раз
Читав поезії свої я.
Розмова рівно там лилась,
Як запах точить конвалія.
А прокидався, то не міг
І стрічки вірша пригадати,
І билась пам'ять об поріг,
Як головою скорбна мати.

Читець 1.

Тепер чуття у грудях є,
А треба в слові передати,
То серце бездриком замре –
І можеш вільно лиш ридати.

Ведуча 2. Валер'ян Поліщук був у постійному пошуку, навіть тоді, коли придумував імена своїм дітям. Первістка він назвав Марком-Реоном, а доньку – Люциною-Електрою. У цих іменах він бачив “зорі грядущого”. Зі спогадів доньки дізнаємося, що, незважаючи на свою зайнятість, батько багато уваги приділяв їхньому вихованню, знаходив вільні хвилини, щоб провести з дітьми якомога більше часу.

Ведуча 1. Читаючи його листи до дружини – Олени-Рахіль Конухес, - пересвідчуєшся, що саме ця жінка світила йому в дорозі життя. І вона цією ж монетою платила чоловікові. До кінця свого життя дружина віддано оберігала його пам'ять.

Ведуча 2. Відразу після арешту Валер'яна Поліщука у 1934 році Олена, кинувши все напризволяще, а взявши лише дітей та валізу з книжками, рукописами й листами чоловіка, виїхала з Харкова до Москви. Таємницю про валізу вони оберігали як зіницю ока. Малій Люцині вона стала за ліжко, й таким чином збережений її вміст після реабілітації письменника став слугувати нащадкам.

Ведуча 1. Довгий час рідні нічого не знали про Валер'яна Поліщука. У 1943 році їм видали свідоцтво про смерть письменника, в якому значилося, що він помер у в'язниці 1942 року від перитоніту. Цій відписці ні дружина, ні донька не надто вірили й далі продовжували звертатися з листами до органів служби безпеки.

Ведуча 2. І лише в середині 90-х років ХХ століття завдяки пошукам Санкт-Петербурзького “Меморіалу” вдалося віднайти документи, зокрема протокол засідання особливої трійки від 9 жовтня 1937 року, де й значиться, що в числі 134 українських буржуазних націоналістів до розстрілу засуджений і Валер’ян Поліщук.

Ведуча 1. З тих документів випливає, що в’язнів партіями вивозили до урочища Сандормох і замість розстрілу, як то передбачалося вироком, забивали палками.

Ведуча 2. Похований в одній з десятків розстрільних ям разом з побратимами по перу – великим драматургом ХХ століття Миколою Кулішем, творцем нової української прози Валеріаном Підмогильним, критиком Михайлом Яловим, видатним вченим-літературознавцем, поетом і перекладачем Миколою Зеровим, поетом-неокласиком Павлом Филиповичем, геніальним режисером-новатором Олександром Курбасом і багатьма іншими.

Ведуча 1. Реабілітовано посмертно. Валер’ян Поліщук, який беззаперечно вірив у революцію, писав у своєму щоденнику:

Читець 2. “Я був за більшовиками, чи краще за Совітом українських народних секретарів, бо не знав, що вони не українські, а грабіжницькі, борці проти українського всього... Тепер я зненавидів оту “красну гвардію”, що не питає, хто ти, може, по міркуваннях більшовик, а тільки український – зараз розстрілює”.

Читець 1.

Хто – справжній герой,
А хто – замаскований кат,
Хто правду, як іскру,
Виносив між люди,
Хто правду,
як, попіл, розвіював
по Соловках.

Читець 2.

Хто із піднебесся
купола скинув
І танцював
по розбитих хрестах,
Хто серцем
Незразно любив Україну,

А хто полюбив її

Лиш на словах.

Ведуча 2. Життя такої багатогранної особистості, як Валер'ян Поліщук, обірвалося на 41-му році. Стверджують, що коли Бог дає комусь талант, то за нього потрібно платити, і часто – власним життям. Наш земляк Валер'ян Поліщук заплатив за свій хист сповна.

Ведуча 1. Час ставить усе на свої місця. І нині можна багато чого заперечити в творчості письменника, але те, що це була вельми помітна і непересічна постать в українській літературі, можна стверджувати однозначно.

Читець 1.

Благословенний сірий ранку мій,

І день, і час,

І ти, обнята працею, невтомна доле,

Я вас таких

Не розлюблю ніколи,

Поки вогонь життя

У серці не погас...

Ведуча 2. Гортаючи крихкі пожовклі сторінки щоденників В.Поліщука, заповнені понад 80 літ тому швидкими літерами, словами і, здається, чуєш голос двадцятирічного поета, дослуховуєш внутрішній монолог його, відірваний від домівки, від України, - у чужому холодному Петрограді чи згодом у мажорному, хоч і голодному Києві, осяяному синьо-жовтими знаменами довгожданної Української держави.

Ведуча 1. І все, про що пише він – до потрясіння зрине, реальне, наче й сам стаєш співучасником тієї далекої, драматичної і болючої нашої історії, як і він – стаєш з нею віч-на-віч. І вже зовсім по-іншому прочитуєш, переживаєш ось ці Поліщуківі рядки із вірша “Батькові”, написані 1918 року:

Читець 2.

І за рідний підемо ми край,

В грудях серце за нього болить,

Вип'єм келих страждання ми вкрай,

Ні, нам більше рабами не жить!

Ведуча 2. Потім події переносять нас у поетове рідне село Більче на Рівненщині, а далі знову в Київ, Катеринослав, Харків... . Зринають

сторінки й маловідомі епізоди становлення нового українського письменства, воскресають із моторошного небуття постаті українського розстріляного відродження.

Читець 1.

Крізь тлін і млу
Нам дивляться у вічі
І промовляють віщо на віки:
Коли не стало в Україні Січі,
Бач, завели для неї Соловки.

Ведуча 1. Блискучі й лаконічні Поліщукові словесні портрети митців і політиків: Винниченка, Скоропадського, Самійленка, Єфремова, Голубовича, художників Петрицького, Жука, а ще Вероніки Черняхівської, Валер'яна Підмогильного, Миколи Куліша, Миколи Хвильового, Павла Тичини...

Читець 2.

Народ мій монолітом став,
Кордони зніс, в одно зіллявся
І в будучину сміло йде.
Але чи разом він піднявся?

Читець 1.

Ба ні... Той хоче тихо жить,
Кормить діток, про себе дбати
І жде, що зробить хтось усе
І волю принесе до хати...

Ведуча 2. Це слово Валер'яна Поліщука – одного з найвідоміших представників української поезії 20-х років, покоління “Розстріляного відродження”.

Ведуча 1. “Громохкий слід” – назва однієї з його численних книжок. Громохкий слід – це і висока доля поета, живий неповторний голос, що відлунює в його слові до нащадків крізь мученицькі крижані ночі ГУЛАГу, крізь броньовані двері спецховів, крізь нарости фальсифікацій, обмов і багатолітнього мертвого замовчування...

Читець 2.

Живу я так, як пахне фіалка, -
Просто, без мудрого лукавства,
І все ясно, ясно мені,
Як весною цвіт вишневий.

А ясно через те, що дух
Мій розійшовсь
Міжзоряним степом
По безмежах всесвіту.

Ведуча 2. Сьогодні, як слушно зауважує в своїй книзі “Із забуття – в безсмертя” академік М.Жулинський, без творчості Валер’яна Поліщука ми не уявляємо історії української літератури, тієї нової літератури, полум’яним творцем і поборником якої він був усе своє життя, на жаль, трагічно обірване.

Читець 1.

Моє тіло співає, як жайворон в небі,
Мої груди тремтять, як на арфі струна.

Ведуча 1. На Рівненщині в день 110-річниці від дня народження письменника Валер’яна Поліщука, в Музеї іншого письменника краю – Уласа Самчука, було запалено свічку пам’яті. Про знаного земляка пам’ятають і в селі Більче, де встановлено меморіальну дошку, і в селі Малеве, де створено музей його імені, на честь письменника названо вулиці в низці населених пунктів, а з 1987 року встановлено обласну літературну премію ім.Валер’яна Поліщука, вручення якої відбувається на батьківщині письменника.

Читець 2. “Рости, рости нове покоління, клич за собою друге, ставайте одне одному на плечі й ідіть головою в віки, а я старою розсохою буду під вами, невідомий, розпилений, буду підпирати вас зо всім корінням моїм і ваших предків... Як радісно!” – писав письменник, вірячи, що його жертва була не марною.

Читець 1.

Я знову піду на боротьбу охоче,
Я не стану лякатись
Підстінних розстрілів щоночі.
Я заріжу свій смертний жах
Без ножа.

І з холодним мавзером рішучості в руці
Я вже йду до нових революцій.

Читець 2.

Бо я – людський дух,
Я – вічний рух.
Я скрашую людині

Буття, піднімаючи боротьби стяг...

Нині

Я – само життя.

Список літератури.

1. Біла А. Конструктивізм “із людським обличчям”: [Психодіагностика твор. В.Поліщука] / А.Біла // Слово і час. – 2004. - №4. – С. 50 – 62.
2. Брюховецький В. Валер’ян Поліщук / В.Брюховецький // З порога смерті: Письменники України – жертви стал. репресій. - Вип.1-й. – К., 1991. – С. 369 – 371.
3. Валер’ян Поліщук // Письменники Радянської України (1917 - 1918): Біобібліогр. довід. / Авт.-упоряд.: В.К.Коваль та ін. – К., 1988. – С. 484.
4. Валер’ян Поліщук // Письменники Радянської України: Біобібліогр. довід. / Упоряд.: О.Килимник та ін. – К., 1970. – С. 349.
5. Галич О. “Громохкий слід” Валер’яна Поліщука / О.Галич // Слово і час. – 1997. - №10. – С. 20 – 24.
6. Гольденберг Л.І. Бібліографічні джерела українського літературознавства: Путівник: Навч. посібник / Л.І. Гольденберг. – К., 1990. – С. 173.
7. Дем’янчук Б. Валер’ян Поліщук: Я не знав, що вони не українські, а борці проти українського... / Б.Дем’янчук // Україна Молода. – 2007. – 9 жовтня. – С. 12.
8. Жулинський М.Г. Валер’ян Поліщук (1897-1937) // Із забуття – в безсмертя: (Сторінки призабутої спадщини) / М.Г.Жулинський. – К., 1990. – С. 304 – 315.
9. Жулинський М.Г. Валер’ян Поліщук (1897-1937) // Слово і доля: Навч. посібник / М.Г.Жулинський– К., 2006. – С. 361 – 381.
10. Ковалів Ю. Валер’ян Поліщук (1897-1937) / Ю.Ковалів // Історія української літератури ХХ століття: У 2 кн. – Кн.1: Перша половина ХХ ст.: Підруч. / За ред. В.Г.Дончика. – К., 1998. – С. 152 – 155.
11. Моринець Н. Один з “розстріляного відродження” / Н.Моринець // Пам’ять століть. – 1998. - №4. – С. 82 – 86.

12. Поет із покоління сіячів: До 100-річчя від дня народж. Валер'яна Поліщука // Березіль – 1997. - №9 –10. – С. 165-169.
13. Поліщук Валер'ян Львович (1897 - 1937) // Повернуті імена: Рек. бібліогр. покажч. / М-во культури України. Держ. б-ка України; Відп. ред. В.В.Патока. – К., 1993. – С. 90 –96.
14. Славутич Яр. Валер'ян Поліщук / Яр Славутич // Розстріляна муза: [Мартиролог. Нариси про поетів] / Вступ. ст. К.П.Волинського. – К., 1992. – С. 142 – 146.
15. Український письменник Валер'ян Поліщук (1897-1937): Бібліогр. покажч. / Харк. держ. наук. б-ка; Уклад. Н.Л.Манова. – Х., 2004. – 115 с.
16. Валер'ян Поліщук. Коли жити – гордо жити!: Вірт. вист. (100 років від дня народж. укр. поета (1897-1937)) [Електрон. ресурс] // Рівн. держ. обл. б-ка. – Режим доступу: <http://libr.rv.ua>.
17. Крикуненко В. “З журбою радість обнялася...” [Електрон. ресурс] / В.Крикуненко // Укр. Всесвіт. Координац. Рада. – Режим доступу: <http://www.uvkr.com.ua/ua/news/html/>.
18. З молодого завзятого віку: Вірт. вист. (До 110-річчя від дня народж. Валер'яна Поліщука) [Електрон. ресурс] // Здолбун. централіз. система публ.-шк. б-к. – Режим доступу: <http://libr.ukrsd.com.ua>.